

EDUSKUNNAN
YMPÄRISTÖVALIOKUNTA

Helsingissä

22 päivänä toukokuuta 1992

Lausunto n:o 2

Talousvaliokunnalle

Eduskunta on 9 päivänä huhtikuuta 1992 lähettänyt valtioneuvoston energiapoliittisen selonteon talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi ja samalla päättänyt, että ympäristövaliokunnan on annettava siitä talousvaliokunnalle lausunto.

Asian johdosta ovat ympäristövaliokunnassa olleet kuultavina ympäristöministeri Sirpa Pietikäinen ympäristöministeriöstä, kauppa- ja teollisuusministeri Kauko Juhantalo, osastopäällikkö Taisto Turunen ja erikoistutkija Jaakko Ojala kauppa- ja teollisuusministeriöstä, johtaja Pentti Sierilä Metsäteollisuuden Keskusliitosta, dosentti Ilmo Mäenpää Oulun yliopistosta, tutkija Markus Sovala Helsingin yliopistosta, tutkija Arto Lepistö ja tutkija Pekka Pirilä Valtion teknillisestä tutkimuskeskuksesta, va. professori Jouko Petäjä ja puunjalostuslaitoksen johtaja Johan Gullichsen Teknisestä korkeakoulusta, toimitusjohtaja Anders Palmgrén ja tekninen johtaja Heikki Raumolin Perusvoima Oy:stä, toimialajohtaja Tapio Harra Neste Oy:stä, toimitusjohtaja Henrik Lundstén Öljyalan Keskusliitosta, vs. osastopäällikkö Göran Nordlund Ilmatieteen laitokselta sekä energiasihteerit Marjukka Kulmanen ja filosofian kandidaatti Teuvo Suominen Suomen Luonnonsuojeluliitosta.

Valiokunta järjesti seminaarin ydinjätteistä, jossa yhteydessä kuultiin johtaja Juhani Kakkuria Geodeettisesta tutkimuslaitoksesta, dosentti Pekka Suomista Jyväskylän yliopistosta, tekniikan tohtori Seppo Vuorta Valtion teknillisestä tutkimuskeskuksesta, professori Heikki Niintä Teknisestä korkeakoulusta, ylitarkastaja Esko Ruokolaa Säteilyturvakeskuksesta, professori Pekka Salmista Imatran Voima Oy:stä, diplomi-insinööri Veijo Ryhästä Teollisuuden Voima Oy:stä, Juha Saarista Energiapoliittinen yhdistys — Vaihtoehto ydinvoimalle -järjestöstä ja ylilää-

käri Esko Sammaljärveä sosiaali- ja terveyshallituksesta.

Valiokunta järjesti 12.3.1992 seminaarin myös biopolttoaineista, jossa yhteydessä kuultiin toimistopäällikkö Ilkka Ruskaa maa- ja metsätalousministeriöstä, tutkimusjohtaja Unto Tulisaloa Öljynpuristamo Oy:stä, yksikönjohtaja Timo Petäjää Oy Alko Ab:sta, johtaja Ensio Tukiasta Neste Oy:stä ja metsänhoitaja Aki Villaa Joensuun yliopistosta.

Ympäristövaliokunta esittää lausuntoaan seuraavaa.

Energian tuotannon ja käytön ympäristöhaitat

Energian tuotanto ja käyttö on yksi suurimmista ympäristöhaittojen aiheuttajista. Haitallisia vaikutuksia syntyy energiantuotantoketjun kaikissa vaiheissa: energialähteen louhinnassa ja raaka-aineen hankinnassa, jalostusvaiheessa ja kuljetuksessa, energian tuotannossa ja käytössä, tuotantolaitosten rakentamisessa, materiaalien tuottamisessa ja kuljetuksessa sekä jätteiden käsittelyssä ja sijoittamisessa takaisin luontoon.

Merkittävimmät energian tuotannon ja käytön ympäristövaikutukset aiheutuvat eri aineiden päästöistä ja jätteistä. Suurimmat päästöt syntyvät energian muunnossa, jolloin vapautuu mm. rikin ja typen yhdisteitä, hiilidioksidia, hiilivetyjä kuten metaania ja PAH-yhdisteitä, kiintoaineita, hääkää sekä radioaktiivisia aineita. Hankalimmat jäteongelmat syntyvät ydinjätteistä, joka on radioaktiivista.

Suomen rikkidioksidipäästöistä energiantuotannon ja -käytön osuus on lähes 80 %. Typen oksidien päästöistä energiantuotannon osuus on vajaa kolmannes ja noin 50 % on peräisin liikenteestä. Ihmisen aiheuttamista hiilidioksidipääs-

töistä syntyy noin 98 % energian tuotannosta ja käytöstä, josta liikenteen osuus on 14 %. Hiukkaspäästöistä energiantuotannon osuus on arvioitu 60 %:ksi.

Keskeisimmät energian tuotannon ja käytön ympäristövaikutukset ovat ilmastovaikutukset, maaperän ja vesien happamoituminen sekä radioaktiivisten aineiden leviäminen ympäristöön reaktorionnettomuuksien yhteydessä. Valiokunta korostaa, että eri energiamuotojen tuotannon ja käytön haittojen esittäminen yhteismitallisesti on vaikeaa ja arvovaraista.

Ilmastonmuutos on tämän hetken merkittävimpiä ympäristöuhkia. Hallitusten välisen ilmastopaneelin (IPCC) vuonna 1990 julkaiseman raportin mukaan maapallon keskilämpötila tulee kohoamaan 2–5 °C ensi vuosisadan loppuun mennessä, ellei kasvihuonekaasujen päästöjä rajoiteta radikaalisti. Tällainen lämpötilan nousu saattaisi nostaa merenpintaa jopa 65 cm ja aiheuttaa muutoinkin suuria häiriöitä ekologisessa järjestelmässä.

Ilmaston tasapainottaminen edellyttää 60–80 %:n vähennyksen hiilidioksidipäästöissä maailmanlaajuisessa määrässä. Fossiiliset polttoaineet ovat merkittävin hiilidioksidin lähde.

Kasvihuoneilmion vaikutukset ovat yleismaailmallisia — siis myös Suomea koskevia. Suomen pohjoinen luonto on erityisen herkkä myös happamoittaville rikin ja typen yhdisteille. Viimeisimmät tiedot näiden päästöjen metsä- ja vesistövaikutuksista ovat johtaneet ns. kriittisten kuormitusten tavoitearvojen tarkistamiseen Suomessa. Aiemman 0,5 g S/m²:n sijasta on rikkilaskeuman pitkän aikavälin tavoitteeksi asetettu 0,2–0,3 g S/m². Typen oksidien kriittistä kuormitusta koskeva työ on valiokunnan saaman selvityksen mukaan vielä kesken, joten tavoitearvoja ei ole vielä määritely.

Rikin tavoitearvot ylitetään tällä hetkellä lähes koko Suomessa. Suomi on ottanut tavoitteeseen vähentää rikkipäästöjään 80 % vuoden 1980 määrästä vuoteen 2000 mennessä sekä typen oksidien päästöjä 30 % vuoden 1980 määrästä. Nämäkään päästövähennekset eivät riitä pysäyttämään happamoitumista, elleivät kaikki Euroopan valtiot vähennä päästöjä yhtä paljon.

Radioaktiivisten aineiden päästöt ovat olleet Suomessa huomattavasti alle asetettujen päästörajojen koko ydinvoimalaitosten käyttöajan. On kuitenkin ilmeistä, että Loviisan ydinvoimalan käytetyn polttoaineen käsittelyssä Venäjällä ei ole noudatettu suomalaista turvallisuustasoa ja että jätteen tuottaja (IVO) ei ole edes voinut

vastata jälleenkäsittelyn asianmukaisuudesta. Ydinjätteen loppusijoituksesta ei ole vielä päätetty.

Energiastrategian tavoitteet

Kestävä kehitys on mahdollinen vain luonnon asettamissa rajoissa. Energiapolitiikan tavoitteena tulee olla energian tuotannon ja käytön aiheuttaman ympäristökuormituksen vähentäminen.

Hallituksen selonteossa lähdetäänkin siitä, että energian tuotannon ja käytön ympäristöhaitat ja niiden vähentäminen asettavat suuria muutospaineita energiataloudelle. Energiasektorille asetetaan määrälliset päästöjen vähentämistavoitteet. Rikkidioksidin ja typen oksidien vähentämistavoitteeksi asetetaan aiemmin mainitut 80 % ja 30 % vuoden 1980 tasosta vuosituhannen loppuun mennessä. Hiilidioksidipäästöjen osalta kasvu on pysäytettävä 1990-luvun lopulla.

Valiokunta on edellä viitannut laskelmiin, joiden mukaan kasvihuoneilmio on pysäytettävissä vasta 60–80 %:n vähennyksellä hiilidioksidipäästöihin. Ilmion vähäisellä hidastamisella ei ole sanottavaa merkitystä. Selonteossa ei ole määritelty tasoa, mille päästöt pyritään pysäyttämään. Euroopan yhteisö on päättänyt jäädättää hiilidioksidipäästöjensä määrän vuoden 1990 tasolle vuoteen 2000 mennessä. Valiokunnan mielestä tämäkään ei olisi vielä riittävä tavoite, ja Suomen tulee pyrkiä vaikuttamaan tavoitteiden tiukentamiseen ja pysyä itse vähintään eurooppalaisen kehityksen mukana.

Energian hinnalla on suuri merkitys taloudellisessa kilpailussa. Siksi on tärkeätä, että päästötavoitteista ja haittaveroista päästään mahdollisimman laajaan kansainväliseen yhteisymmärrykseen. On estettävä mahdollisuus ympäristön pilaamiseen kilpailuetuna.

Selonteossa todetaan edelleen, ettei päästötavoitteiden saavuttaminen ole mitenkään varma asia. Varsinkin hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen suhtaudutaan varovasti. Lisäksi todetaan nykyisessä taloudellisessa tilanteessa olevan vaikeaa lisätä valtion rahoitusta energian säästöön. Jos taloustilanne ei nopeasti kohene, päästötavoitteet onkin hallituksen mielestä arvioitava uudelleen.

Sitomalla ympäristötavoitteet liiallisesti valtion talouden tämänhetkiseen tilanteeseen hallitus valiokunnan mielestä murentaa ne. Ympäristötavoitteet jäävät toissijaisiksi energiansaannin

varmuutta, taloudellisuutta ja turvallisuutta koskeviin tavoitteisiin nähden. Tämä merkitsee sitä, että hallituksen energiastrategian tavoitteenasettelu pysyy perinteisenä eikä luo edellytyksiä kestäväen kehityksen edellyttämälle energiapolitiikan muutokselle. Valiokunnan mielestä hallituksen energiastrategian lähtökohdat eivät täytä kestäväen energiapolitiikan tavoitteita kolmesta muustakaan syystä:

— lähtökohtana on energian kulutuksen kasvu,

— uusiutuvien energialähteiden käytön lisääminen on jäänyt liian vähäiselle huomiolle ja

— energiaa tuhlaavasta elämäntavasta luopumisen vaatimus on sivuutettu lähes kokonaan.

Selonteon mukaan Suomen energian kokonaiskulutuksen kasvua voidaan säästämöhdöllisyyksien täysimääräisellä hyödyntämällä hidastaa ja vuoden 2000 jälkeen pysäyttää. Sähkönkulutuksen kasvua sitä vastoin ei hallituksen mielestä saada taittamaan seuraavien 10—20 vuoden aikana, jos talous kasvaa. Toisin sanoen selonteon lähtökohtana on, että energian kulutus kasvaa Suomessa nykyistä korkeammalle tasolle.

Taloudellinen kasvu ei kuitenkaan enää välttämättä riipu energiankulutuksen lisäämisestä, mikä on jo käytännössä voitu todeta monessa kehittyneessä teollisuusmaassa. Suomen nykyiset talousvaikeudet eivät ole myöskään näkyneet energian kulutuksen vastaavana vähenemisenä, vaan syy-yhteydet ovat yhä monimutkaisemmat.

Hallituksen lähtökohta osoittaa, että sen energiastrategiaa ei ole onnistuttu luomaan kestäväen kehityksen mukaiseksi. Kestäväen kehityksen toteuttamiseksi on oleellista laajentaa näkökulma maailmanlaajuisiksi. Teollisuusmaat käyttävät noin 80 % maapallon energiasta. Maailman ympäristön ja kehityksen komissio (UNEP/Brundtland) suositteli kehitysmaiden energiantarpeen ja kasvihuoneilmion takia teollisuusmaille energian kulutuksen puolittamista vuoteen 2030 mennessä. Tältä pohjalta ympäristön ja kehityksen Suomen toimikunta esitti, että primäärienergian kulutus pysäytetään Suomessa vuoden 1989 tasolle vuoteen 2000 mennessä ja kulutusta vähennetään 10 % vuoteen 2010 mennessä.

Valiokunnan saamien selvitysten mukaan teollisuus on tehnyt jo päätöksiä investoinneista, joiden täysitehoinen hyödyntäminen merkitsisi sähkön kulutuksen kasvua. Enää ei kuitenkaan voida lykätä päätöksiä, joilla kasvu tulevaisuudessa pysäytetään ja käännetään alenevaksi.

Ympäristövaliokunta lähteekin siitä, että energiastrategian yhdeksi tavoitteeksi on asetettava energiankulutuksen kasvun pysäyttäminen.

Hiilidioksidipäästöjen vähentämisen keskeiset keinot ovat energian säästö, energian tuotannon ja käytön tehostaminen sekä fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen. Fossiilisten polttoaineiden korvaamisessa ovat uusiutuvat energialähteet parhaita, koska ne eivät aiheuta nettolisäystä ilmakehän hiilidioksiditasoon eivätkä tuota ympäristölle vaarallista jätettä. Ydinenergia ei myöskään synnytä hiilidioksidia, mutta tuottaa yhtäältä radioaktiivista jätettä ja toisaalta se on riskien osalta vaikeasti verrattavissa muihin energiamuotoihin. Uusiutuvien energialähteiden käytön lisääminen on välttämättömyyksiä myös siksi, että maapallon väestönkasvu väistämättä lisää energian kulutusta.

Selonteossa uusiutuvat energialähteet on bioenergiaa lukuun ottamatta sivuutettu lähes tyystin.

Kesäkuussa 1992 Brasiliassa pidettävän YK:n ympäristö- ja kehityskongressin yhdeksi keskeiseksi päämääräksi on asetettu tuotanto- ja kulutustapojen muuttaminen, minkä tavoitteen myös Suomi on asettanut yhdeksi painopistealueekseen. Teollisuusmaissa tuotanto- ja kulutustapojen muuttamisessa keskeistä on energian säästäminen ja sen käytön hyötysuhteen parantaminen, säästäväen tekniikan edistäminen, uusiutuvien luonnonvarojen käyttö uusiutumattomien sijasta sekä aineellista kulutusta korostavien ja energiaintensiivisten elämäntapojen muuttaminen. Tämä edellyttää kansalaisilta hyödykkeiden ja elintapojen kaikkinaisten seurauksivaikutusten tiedostamista.

Kulutustottumuksiin vaikuttamisen keinoja energian käytössä ovat muun muassa ympäristökustannusten sisällyttäminen hintoihin, markkinoilla olevien tuotteiden puolueeton ja luotettava arviointi ympäristövaikutusten ja energiankulutuksen kannalta sekä kuluttajavalistus.

Valiokunnan mielestä energiankulutuksen vähentäminen elämäntapojen muutoksen kautta on jäänyt hallituksen selonteossa olemattomaksi.

Kaiken kaikkiaan Suomen energiapolitiikan strategiset tavoitteet on ympäristövaliokunnan mielestä määriteltävä toisin kuin hallituksen selonteossa on tehty. Lähtökohdaksi on asetettava maailmanlaajuinen vastuu kestävästä kehityksestä. Teollisuusmaat ovat hiilidioksidipäästöjen pääasialliset aiheuttajat. Teollisuusmaiden toimipäästöt on saatava myös alenemaan.

Valiokunta katsookin,

että Suomen energiapolitiikan keskeiseksi strategisiksi tavoitteiksi tulee asettaa:

1) kansantalouden ja talouskasvun energiariippuvuuden vähentäminen, energian käytön ja tuotannon tehostaminen ja sitä kautta primäärienergian kulutuksen kasvun pysäyttäminen; sekä

2) uusiutuvien energialähteiden käytösoisuuden kasvattaminen ja sitä kautta riittävän kotimaisen energiahuoltovarmuuden ylläpito.

Tavoitteiden toteuttaminen

Primäärienergian kulutuksen kasvun pysäyttäminen ja energian käytön ja tuotannon tehostaminen

Valiokunta pitää sinänsä hyvänä, että hallituksen selonteossa tunnustetaan selvästi energian säästämismahdollisuuksien olemassaolo. Energian säästöä ja tehokkaampaa käyttöä koskeva osuus on — kuten koko selontekokin — jäänyt kuitenkin yleiselle tasolle. Hallitus valmistelee parhaillaan erillistä energian säästön toimintaohjelmaa. Selontekoon on otettu siitä pääpiirteittä.

Valiokunta kiinnitti tältä osin ensinnäkin huomiota ns. *least cost -suunnitteluun*. Hallituksen selonteossa todetaan, että sähkö- ja lämpölaitosten tulisi ottaa energian hankintasuunnitelmien rinnalle tarkasteltaviksi samoin kannattavuuskriteerein kulutuspuolen säästämismahdollisuudet. Valiokunta ei pidä selonteon toivomusluonteista toteamusta riittävänä.

Saadun selvityksen mukaan useat tutkimukset ovat osoittaneet, että investoinnit energian, erityisesti sähkön kulutuksen vähentämiseen olisivat huomattavasti edullisempia kuin tuotantoinvestoinnit eli ”säästetty sähkö on halvempaa kuin tuotettu sähkö”. Tämä tosiasia on tunnus-tettu esimerkiksi Kaliforniassa, jossa eräiden sähkölaitosten sijoitukset kuluttajien energiankäytön tehokkuuteen ylittävät nykyään jo investoinnit uusiin voimaloihin. Joitakin merkkejä asian tiedostamisesta näkyy myös Suomessa. Sekä Imatran Voima että eräät paikalliset energialaitokset ovat käynnistäneet säästökampanjoita, joissa on kiinnitetty huomiota mm. huone-

lämpötilaan ja energiaa säästäviin lamppuihin siirtymiseen.

Valiokunnalle on esitetty, että *least cost -suunnittelu* pohjalta Suomessa voitaisiin säästää 10—15 vuoden aikajänteellä noin 16 TWh sähköä vuodessa. Valiokunta katsookin, että energiayhtiöt on veloitettava *least cost -suunnitteluun*. Samalla on kehitettävä ympäristövero- ja järjestelmää siten, että energian säästäminen ja lisätuotanto saatetaan keskenään vertailukelpoiksi.

Least cost -suunnittelun käyttöönotto merkitsisi, että energiantuotantoyhtiöt kehittyisivät tehokkaiden energiapalveluiden tuottajiksi, jotka sijoittavat myös parempiin valaisulaitteisiin, sähkömoottoreihin, lämpöeristykseen jne.

Toiseksi valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että selonteon mukaan *säästötoiminnan on rakennettava yritysten ja kotitalouksien omiin valintoihin*.

Valiokunta ei pidä tätä lähtökohtaa riittävänä. Normitus ja ympäristökustannusten sijoittaminen hintoihin ovat energian säästön toteuttamiseksi välttämättömiä.

Kolmanneksi valiokunta kiinnitti huomiota siihen, ettei säästön toimenpideohjelmassa ole lainkaan paneuduttu niihin *rakenteellisiin tekijöihin, jotka ovat Suomessa aiheuttaneet varsinkin sähkön kulutuksen kasvua*.

Puunjalostusteollisuuden energiankäytöllä on ratkaiseva merkitys Suomen energiapolitiikassa. Metsäteollisuus kuluttaa tällä hetkellä noin neljänneksen maamme primäärienergiasta ja noin 40 % sähköstä. Energian kulutuksen kannalta oleellinen asia on, aikooko puunjalostusteollisuus investoida jatkossa runsaasti sähköä kuluttavaan mekaaniseen massanvalmistukseen vai energiaomavaraiseen selluntuotantoon.

Suomessa olisi tehtävä perusteellinen, tekniset, taloudelliset ja ympäristönsuojelunäkökohdat huomioon ottava selvitys siitä, voitaisiinko sellun valmistusta lisätä mekaanisten massojen valmistuksen sijaan. Saadun selvityksen mukaan puuraaka-aineen riittävyys ei aseta tällaiselle rakennemuutokselle estettä. Kasvavaa uusiutumattomien ja pääasiassa ulkomaisten energialähteiden käyttöä ei voida pitää mielekkäänä, kun vaihtoehtona on kotimaisen, tällä hetkellä vajaasti hyödynnetyn, uusiutuvan luonnonvaran nykyistä laajempi käyttö. On myös syytä varautua siihen, että kuluttajien ympäristötietoisuus, joka on vaikuttanut kloorivalkaisusta luopumiseen ja keräyspaperin käytön lisäämiseen, vähentää mekaanisen massan kysyntää.

Lämmitykseen kuluu yli neljännes koko Suomen energiasta. Lämmitys on myös sähkön käytön nopeimmin kasvavia lohkoja. Lämmityssähkön kulutus on yli kymmenkertaistunut 20 vuoden aikana. Tällä hetkellä sähkölämmityksen osuus sähkön kulutuksesta on noin 13 %. Suora kaasun tai öljyn poltto, bioenergia ja maalämpö olisivat kuitenkin energiataloudellisesti tehokkaampia ja ympäristöllisesti vähemmän haitallisia kuin lähinnä kivihiihellä tuotetun lämmityssähkön käyttö. Siksi lämmitysenergian valintoja on ohjattava normeilla, tariffeilla ja kuluttajavaliuksella muita energiamuotoja kuin sähköä suosivaksi.

Valiokunnan mielestä energian säästö sekä energian tuotannon ja käytön tehostaminen on Suomen energiapolitiikan keskeinen painopistealue. Valiokunta pitää outona sitä, että hallitus on tuonut eduskunnan käsiteltäväksi energiastrategian, vaikka säästön toimenpideohjelma ei ole vielä valmis. Säästöohjelman puuttuminen vie valiokunnan mielestä pohjaa pois myös selonteon muilta kohdilta, muun muassa sähkön kulutuksen kasvun ennusteelta. Taloudellisen kehityksen epävarmuus vaikuttaa myös ennusteen luotettavuuteen.

Hallituksen selonteon mukaan lähiaikoina on tarkoitus päättää sähkön lisäkapasiteetista. Valiokunnan mielestä päätöksiä uusista voimaloista ei pidä tehdä ennen energian säästön toimenpideohjelman käynnistämistä. Ennen suurvoimalaratkaisun tekoa on selkeästi tuotava esiin myös se, että voimalaratkaisun myötä ratkeaa samalla suunnitteilla olevien kaukolämpökohdeiden energiaraaka-aine. Jos suurvoimala perustuu maakaasuun, välttyvät kaupungit rakentamasta kivihiihivoimaloita. Samalla suurvoimalan vaatima läntinen kaasuputki tuo huoltovarmuutta kaasun saantiin. Valiokunnan tiedossa on, että Etelä-Suomeen on suunnitteilla 1 500 MW:n edestä kaukolämpölaitoksia. Kysymys on siten ympäristövaikutuksiltaan samaa suuruusluokkaa kuin varsinainen suurvoimalapäätös.

Valiokunta katsoo,

että energian säästön toimenpideohjelma on laadittava pikaisesti ottaen huomioon mitä edellä on esitetty; ja

että valiokunta voi ottaa suurvoimalaratkaisun tarpeeseen ja sisältöön kantaa energian säästön toimenpideohjelman ja maakaasuselvityksen valmistuttua sekä voimalavaihtoehtojen ympäristölle ai-

heuttamien kokonaisvaikutusten selvittämisen jälkeen.

Uusiutuvien energialähteiden osuuden kasvattaminen

Kestävän kehityksen mukaista tulevaisuutta ajatellen uusiutuvien energiamuotojen käytön kehittäminen on ratkaisevan tärkeää.

Hallituksen selonteossa on otettu bioenergian käytön edistäminen tavoitteeksi, mitä valiokunta pitää hyvänä. Suomessa on poikkeuksellisen hyvät olosuhteet bioenergian, erityisesti puun käytön lisäämiselle. Selonteko jää kuitenkin onnuttavaksi, koska siinä ei ole käsitelty lainkaan bioenergian käytön edistämiseen tarvittavia taloudellisia ohjauskeinoja. Tuuli- ja aurinkoenergia nähdään selonteossa vain kaukaisina mahdollisuuksina. Maalämpö on sivuutettu kokonaan.

Uusia energiajärjestelmiä ja -teknologioita koskevan tutkimuksen vuonna 1991 julkaistun väliraportin (KTM Katsauksia B:80) mukaan myös tuulivoima, aurinkoenergia ja lämmön varastointi ovat lupaavia uusia teknologia-alueita maassamme. Uudet energiatekniikat voivat kuitenkin näkyä kansallisessa energiahuollossa TWh-mittakaavassa aikaisintaan 10—20 vuoden kuluttua. Uudet energiamuodot tulevat olemaan taloudellisesti kilpailukykyisiä, jos ympäristöpohjaista energiaverotusta lisätään.

Myös Worldwatch-instituutin raportissa ”Maailman tila 1992” arvioidaan energiamuutoksen olevan keskivaiheillaan vasta vuoden 2010 tienoilla. Vaikka uusiutuvista energialähteistä saadulla energialla voi tuolloin olla paljon nykyistä suurempi merkitys, se ei yksinään riitä korvaamaan öljyä ja kivihiihlä siinä määrin kuin tarvittavat hiilidioksidipäästöjen leikkaukset edellyttävät.

Fossiilista polttoaineista on suosittava niitä, joista aiheutuu vähiten päästöjä. Maakaasu sisältää energiayksikköä kohden 43 % vähemmän hiilidioksidia kuin kivihiihi. Valiokunta kiirehtii-kin hallitusta pikaisesti selvittämään maakaasun käytön lisäämismahdollisuudet Suomessa.

Energiahuollon järjestäminen on luonteeltaan pitkäjänteistä. Vaikka uusiutuvilla energiamuodoilla voi olla energiataloudellista merkitystä vasta ensi vuosituhannen puolella, on niiden laaja-alaiseen käyttöönottoon suuntauduttava jo nyt.

Valiokunta katsoo,

että Suomen energiastrategiassa on hallituksen selontekoa huomattavasti enemmän painotettava uusiutuviin energialähteisiin siirtymistä. Tämä edellyttää myös tuen lisäämistä tutkimukseen ja uuden tekniikan käyttöönottoon.

Muut kannanotot

Suomen lähialueiden energiantuotanto

Valiokunta on huolestunut niistä onnettomuusriskeistä, joita entisen Itä-Euroopan alueen ydinvoimaloiden huono tekninen kunto lähialueillamme aiheuttaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi osaltaan toimii kaikkein vaarallisimpien laitosten, mm. Tshernobyl-tyyppisten laitosten sulkemiseksi. Perusedellytys vaarallisten voimaloiden sulkemiselle on, että kyseisten alueiden energianhuolto turvataan muutoin mm. nostamalla energiantuotannon ja -käytön tehokkuutta. Väliaikaratkaisuna on hyväksyttävä myös voimaloiden käyttöturvallisuuden paran-

taminen. Suomen mahdollisuudet osallistua näihin hankkeisiin on selvitettävä.

Ympäristökustannusten osuus energian hinnassa

Selonteossa ei ole selvitetty ympäristökustannusten osuutta energian hinnan muodostukseen. Tällainen selvitys on valiokunnan mielestä pikaisesti tehtävä, jotta eri energiamuotojen taloudellista kannattavuutta voitaisiin vertailla. Lähtökohtana siinä on pidettävä, että ympäristökustannuksina otetaan huomioon koko energiantuotantoketju, myös siltä osin kuin se ei ole rajojemme sisäpuolella.

Euroopan yhteisössä on laadittu ehdotus ympäristöperusteisen energiaverotuksen tiukentamisesta. Valiokunnan mielestä Suomen on kansainvälisissä yhteyksissä aktiivisesti tuettava esityksen toteuttamista.

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että talousvaliokunta mietintöään laatiessaan ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Seppänen, varapuheenjohtaja Vanhanen, jäsenet Aula, Biaudet, Hautala, Jääskeläinen, Karhunen, Kautto,

Korkea-oja, Markkula, Myller, Rask, J. Roos (osittain), Särkijärvi (osittain), Virrankoski (osittain) ja Vuorensola sekä varajäsenet A. Ojala ja Toivonen.

Eriäviä mielipiteitä

I

Mielestäni ympäristövaliokunnan olisi tullut, eikä vain energia- tai talouspoliittisilla perusteilla, lausua kantanaan, että uutta ydinvoimalaa ei

pidä Suomeen rakentaa, ennen kuin rakentava sukupolvi voi itse ottaa vastuun sen ympäristövaikutuksista.

Helsingissä 22 päivänä toukokuuta 1992

Esko Seppänen

II

Kuten valiokunta lausunnossaan toteaa, voidaan uuden suurvoimalan tarve arvioida vasta energian säästön toimenpideohjelman valmistuttua. Mikäli säästöjen vaikutuksista huolimatta tarvitaan uusi suurvoimala, on päätös siitä tehtävä pikaisesti. Ilmaston tasapainottaminen edellyttää 60—80 %:n vähennyksen hiilidioksidi-

päästöissä. Fossiliset polttoaineet ovat merkittävin hiilidioksidin lähde. Koska ydinvoima ei aiheuta hiilidioksidipäästöjä, on se ympäristön-suojelutavoitteiden kannalta paras suurvoimalavaihtoehto.

Lausunnossa olisi tullut ottaa tämä näkökohta paremmin huomioon.

Helsingissä 22 päivänä toukokuuta 1992

Hanna Markkula

Kyösti Toivonen

III

Valiokunnassa käyty keskustelu osoitti, että valiokunnalla oli yksimielinen käsitys Suomen energiastrategian perusteista.

Allekirjoittaneet yhtyvät myös valiokunnan enemmistöksi muodostuneeseen kantaan siitä, että suurvoimalaratkaisua varten tarvitaan energiansäästön toimenpideohjelma, maakaasuselvitys sekä voimalavaihtoehtojen ympäristölle aiheuttamien kokonaisvaikutusten arviointi.

Halusimme kuitenkin jo tässä vaiheessa ilmaista kantamme siitä, että mielestämme ydinvoima ei tule kysymykseen suurvoimalavaihtoehtona. Asian käsittelyn aikana ilmeni, että myös valiokunnan enemmistö suhtautuu ydinvoimaan kielteisesti.

Helsingissä 22 päivänä toukokuuta 1992

Minna Karhunen
Maija Rask

Maria Kaisa Aula
Eva Biaudet

Heidi Hautala
Arja Ojala

